

Dingusi Lietuvos istorija. Pakruojo štetlas...

Pakruojo „Atžalyno“ gimnazija, 2023 m.

Pakruojo istorija neįsivaizduojama be čia gyvenusių žydų. Šios tautybės žmonės mieste ėmė kurtis dar XVIII amžiaus pirmoje pusėje. Kaip ir visoje Lietuvoje, vertėsi prekyba, amatais. Medinę sinagogą žydų bendruomenė pasistatė apie 1801 metais. Tai buvo vasarinė sinagoga, skirta naudotis šiltuoju metų laiku.

Pergyvenusi du pasaulinius karus, ne vieną gaisrą – išliko iki šių dienų. Sinagoga – ne tik seniausias pastatas Pakruojuje, bet ir seniausia medinė sinagoga Lietuvoje. Prieš 80 metų, Holokausto tragedijos metu, maldos Pakruojo sinagogoje nutrūko.

Šiaulių „Aušros“ muziejaus nuotr. Pakruojo sinagoga 1925 metais.

1935 metų Pakruojo žemėlapis, štetlo ribos. Balti sunumeruoti kvadratėliai – žydų gyvenamieji namai.

2017 m. gegužės 19 d. Pakruojo medinė sinagoga po renovacijos buvo atverta visuomenei.

Antrajame sinagogos aukšte (moterų erdvėje), lietuvių ir anglų kalbomis parengta Pakruojo žydų istorijos ir kultūros ekspozicija, skirta sunaikintai vietos žydų bendruomenei atminti.

Per Antrąją pasaulinę karą naciai siekė sunaikinti visus Europos žydus. Pirmą kartą istorijoje pramoniniai metodai buvo naudojami masiniam visos tautos naikinimui. Nužudyta apie šešis milijonus žmonių, 1 500 000 iš jų – vaikai. Holokaustas – masinis žydų tautos naikinimas – vykdytas ir Lietuvoje. 1941–1944 m. faktiškai buvo sunaikinta beveik visa iki tol buvusi gausi žydų bendruomenė Lietuvoje, apie 90–95 proc. mūsų šalies žydų. Pakruojis taip pat neteko didelės dalies čia gyvenusių žydų. Masinės žudynės Pakruojuje vyko 1941 m. vasarą. Kasmet, rugsėjo 23 d. minint Lietuvos žydų Holokausto aukų atminimo dieną, o sausio 27-tą – Tarptautinę Europos žydų atminimo dieną, Pakruojo krašto genocido aukos prisimenamos Morkakalnio miške (Pakruojo sen.), Veselkišių ir Dvariukų kaimuose (Linkuvos sen.), Vileišių kaime (Žeimelio sen.), Juknaičių miške (Lygumų sen.).

Tebūna visada gyvas mūsų krašto bendruomenės narių atminimas...

PAKRUOJO ŽYDŲ ŽUDYNĖS

Pakruojuje, važiuojant Puknionių gatve (*151 kelias*), pasukti ties kelio ženklu „Morkakalnio žydų genocido aukų kapai“ ir važiuoti apie 450 m. Pamatysite rodyklę, nuo kurios iki paminklo yra apie 1 km.

Paminklas stovi miškelyje, netoli kelio, dešinėje pusėje.

Morkakalnio miške, 1941 metų rugpjūtį buvo nužudyta apie 400 Pakruojo žydų.

LINKUVOS ŽYDŲ (moterų ir vaikų) ŽUDYNĖS

Nuo Linkuvos važiuokite 2,5 km 151-uoju keliu link Pakruojo. Prie kelio stovi ženklas „Žydų genocido aukų kapai“. Pasukę nuodyta kryptimi, važiuokite 1,8 km iki mašinų stovėjimo aikštelės, esančios prieš gamyklą dešinėje pusėje. Miškelyje stovi paminklas, žymintis, kad 1941 m. rugpjūčio pabaigoje čia sušaudytos Linkuvos moterys ir vaikai (apie 200–300 žmonių).

LINKUVOS ŽYDŲ (vyrų) ŽUDYNĖS

Iš Linkuvos važiuokite Pasvalio link (2904 kelias). Už 4,4 km ties Dvariukų kaimu sukite į kairę, važiuokite 1 km iki kairėje kelio pusėje pamatysite atminimo rodyklę. Nuo jos iki paminklo yra 300 m.

1941 m. vasarą čia buvo sušaudyta apie 180-200 Linkuvos miestelio žydų vyrų.

ŽEIMELIO ŽYDŲ ŽUDYNĖS

Važiuoti iš Žeimelio Bauskės gatve (2912 kelias) 1 km link Latvijos sienos ir sukti į dešinę. Už 700 m pamiškėje, dešinėje kelio pusėje pamatysite paminklą.

1941 m. rugpjūčio 8 d. nužudyta apie 160 Žeimelio miestelio žydų. Žudynės vyko kelias valandas.

LYGUMŲ ŽYDŲ ŽUDYNĖS

Nuo Lygumų važiuokite į Juknaičių kaimą (2917 kelias). Jį pravažiavę, sustokite pamiškėje. Atstumas nuo Lygumų yra apie 3,5 km. Prie kelio pamatysite atminimo rodyklę, nurodančią, kad iki paminklo yra apie 500 m. Eikite pamiške iki antrosios atminimo rodyklės. Nuo šios rodyklės iki paminklo bus apie 150 m. Pirmiausia reikia eiti per miško kirtimą, o jį praėjus, dar apie 30 m mišku rodyklės nurodyta kryptimi.

Juknaičių miške sušaudyta daugiau kaip 250 Lygumų miestelio žydų.

Skaidres parengė:

- Gustė Mitkaitė 1c, Evelina Klevinytė 1c
- Pakruojo „Atžalyno“ gimnazija

LITERATŪRA:

- Bubnys A., „Šiaulių miesto ir Šiaulių apskrities žydų likimas“ – Šiaulių getas: kalinių sąrašai. 1942, Vilnius, 2002, p. 61–62.
- HOLOKAUSTO LIETUVOJE ATLASAS. Prieiga per internetą:
http://www.holocaustatlas.lt/LT/#a_atlas/search//page/1/item/99/

Nuotr. aut. – Šiaulių „Aušros“ muziejus, Gitana Maasiėnė